

ZALAI ERNŐ: *MATEMATIKAI KÖZGAZDASÁGTAN*, I-II. KÖTET. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2012, 640 és 742 oldal, kötve, név- és tárgymutatóval¹

Megjelent in: Magyar Tudomány, 174. évf./ 2013/2 febr, 239-240. old

Minden tudományszakban megfigyelhetjük, hogy egy-egy összefoglaló munka megjelenése egy korszak egészét jellemezhet. Ilyen kötet volt az első világháború előtt Kautz Gyula, a két háború közt Heller Farkas, vagy a szocialista korszak bomlásának idején Kornai János munkája, *A hiány..* A rendszerváltozást követően megújult és egyben a világáramot jellemző módszertani igényességet megjelölt írások sorában hasonlóképp definitív, korszakhatárt jelent Zalai Ernő munkája. Négy és fél évtized munkásságának összegzésével a szerző felmutat és le is zár egy szakaszt, amiben a számszerűsíthető általános egyensúlyi elméletek, különösen azok statikus változata és nemzetgazdasági alkalmazása jelölték ki a fejlődés irányát – a matematikai, módszertan-igényes irányzatban.

E kötetében tehát a szerző nem törekszik a korszerű matematikai eszközöket fölhasználó összes irányzat enciklopédikus bemutatására. Sokkal inkább egyfajta folytonosság figyelhető meg a korábbi – részint az oktatásban, részint a gazdaságpolitikai elemzésben alkalmazott – kötetekben foglaltak alaposabb kibontásra és az ott tárgyalt ismeretanyag elményítésére.

Dícséretet érdemel a Kiadó, mert igényes kivitelben adta közre ezt a sem technikai, sem megértési szempontból nem könnyű, de annál tartalmasabb munkát. A két kötet főbb megállapításait már csak a verbális tudományok mércéjéhez képest is lenyűgöző terjedelem és a fejtegetések megértéséhez szükséges magasabb matematikai előismeretek okán sem ismertethetjük. A szerző Oskar Lange, Neumann János, Gérard Debreu, és kiemelt jelentőséggel Wassily Leontieff és Pierro Sraffa munkásságához, vagyis a világáram egy jól körülírható, nagy hatású, de a mai - - Thomas Sargent, Robert Lucas és Robert Barro munkáihoz köthető – fő áramtól jól elkülönülő, markáns irányzatához kötődik. Zalai Ernő nyíltan vállalja – most, mint korábban – Neumann János és főképp Bródy András szellemi örökségét. Előbbivel kapcsolatban az absztrakt,

¹ A 2012. november 21-én az MTA székházában tartott könyvbemutató szövege alapján

deduktív és modellszerű építkezés, utóbbival a gazdaságmatematikai modellek nemzetgazdasági alkalmazása, ha tetszik a matematika eszközkénti kezelése köti össze. Ez jelentős különbség a szakma jelentős többségével szemben, ahol az eszköztár nemcsak a tudományosság egyetlen kritériuma, hanem többnyire az elméletet is helyettesíti, jobb esetben azzal azonos.

Zalai Ernő munkásságában a többszektoros nemzetgazdasági modellek építése és alkalmazása egyfajta folytonosságot mutat, mégpedig már a 80-as évek elejétől a kétezres évek közepéig. Talán ezzel is függ össze a szerző távolságtartása a politikai és szellemi divatáramlatoktól, ami a szekértáborok alkotásában különösen jelentkező közgazdász szakmában bizonyos besorolási nehézségeket is okoz évtizedek óta. Hiszen ha – mint némelyeknél – a matematikai nyelvezet pusztán vagy főképp a marxista és később a gazdaságpolitikai hablatytól való elhatárolódás eszköze, akkor a fordulat után miért nem vállalta nyíltan mondandóját? És fordítva, ha lelke mélyén egy megrögzött és javíthatatlan népgazdasági tervezőről van szó, miért nem hagyott fel ezzel a „korszerűtlen” makro-szemlélettel, miért nem állt be a zabolátlan piac mikroökonómiának álcázott apológétáinak sorába? Jól látható, hogy a szakmát másfél évszázada megosztó „módszertani vita” valódi lövészárkai egyáltalán nem a matematikát használók és elutasítók közt húzódik, ahogy azt manapság is sokszor – de ettől még tévesen – hangoztatni szokták, néha még elsőrangú megszólalók is.

Véleményem szerint már ezért is teljesen értelmetlen azt a kérdést boncolgatni, hogy most Zalai akkor neoklasszikus, szocialista tervező, vagy egy sajátos ökonómia, a determinisztikus és statikus elméletek és a reducibilis struktúrájú gazdaságok elemzési sajátosságainak modellezését végző elemző? Utóbbira különösen a – számos didaktikai szempontra is tekintettel lévő – második kötet alapján következtethetnénk.

A kétkötetes munka kimerítően taglalja a matematikai közgazdaságtan egy fontos, az alkalmazásokra különösen tekintettel lévő kérdéskörét. Csatlakozom a kötet más méltatóihoz tekintetben, amennyiben a gazdaságpolitikai felhasználhatóságot kiemelten fontosnak tekintem. Hasonlóképpen fontos az, hogy a második kötetben kibontott, jelentős- és nehéz – lineáris és nemlineáris

elemzési technikák bemutatása elmélettörténeti összefüggésbe ágyazódik. A második kötet a többszektoros modellek elméleti és módszertani alapjait, ezt követően az input-output modelleket és végül a nemzetgazdaság optimális forráselosztását megalapozó programozási és általános egyensúlyi modellek részletes bemutatását tartalmazza.

Milyen értékek hordozója ez a munka? Egyfelől kézenfekvő, hogy az elemzési módszertanban magyar nyelven történő kifejtésében és megismertetésében pótolhatatlan szerepet játszik már ma és a belátható jövőben is. Ez a jól strukturált ismeretanyag mind a matematikai, mind a kvantitatív közgazdasági-elemző irányok MA és doktori szintű képzésében alkalmazható. A kifejtés deduktív jellege- a fejezetek egymásra épülése – okán inkább egységként, semmint fejezetekre szabdalva. Másfelő a makro-elmélet művelői számára ad egy jelentős módszertani és elméleti áttekintést. És természetesen kézikönyvként használhatják mindazok, akik akár az egyes részletek, akár a főntebb vázolt irányzat fontosabb eredményei iránt érdeklődhetnek. Nem kételkedhetünk abban, hogy e kötetnek helye van minden igényes tudományos és kutatóintézeti könyvtárban, és hogy a polcokon élettartama nem hónapokban, hanem legalább egy évtizedben lesz mérhető – hisz nemcsak terjedelme okán megkerülhetetlen életmű foglalata ez már megjelenése pillanatában is.

Csaba László, az MTA I. tagja

/Közép-európai Egyetem és Budapesti Corvinus Egyetem/